

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-7\(13\)-255-266](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-7(13)-255-266)

УДК 336.5.02

Скрипник Світлана Валентинівна доктор економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Херсонський державний аграрно-економічний університет, вул. Стрітенська, 23, м. Херсон, 73006, тел.: (0552) 41-62-16, e-mail: skrypnik-s@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-3004-6117>

Титок Вікторія Вікторівна кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки будівництва, Київський національний університет будівництва і архітектури, проспект Повітрофлотський, 31, м. Київ, 03037, тел.: (044) 241-55-80, e-mail: tytok.vv@knuba.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-9527-3006>

Короленко Ольга Борисівна кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, організації та управління підприємствами, Криворізький Національний Університет, вул. Віталія Матусевича, 11, м. Кривий Ріг, 50027, тел.: (056) 409-06-06, e-mail: korolenko.ob@knu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-0771-4298>

СУЧАСНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Значні зміни в діловому середовищі наприкінці ХХ-го та на початку ХХІ-го століття зумовили необхідність розробки та застосування сучасних методів управління витрат, основною метою яких є надання необхідної інформації керівництву щодо ефективності певних продуктів, проектів, видів діяльності, споживачів, центрів відповідальності тощо. Традиційні методи обліку витрат були розроблені під впливом науково-технічного прогресу та автоматизації виробництва в середині ХХ століття. Їх основною ознакою є зосередженість на виробничій собівартості та способах непрямого розподілу виробничих витрат на продукцію чи послуги. Проте подальший розвиток технологій, зміни в уподобаннях споживачів, глобальна конкуренція суттєво впливають на діяльність сучасних виробничих компаній, які мають постійні проблеми виживання на світовому ринку. Традиційні методи обліку витрат недостатньо враховують сучасні умови бізнесу, оскільки вони насамперед повинні мати прогностичний характер, вказувати на потенційні сфери діяльності компаній, де можлива економія витрат. Отже, сучасні методи управління витрат орієнтовані на раціоналізацію витрат та зменшення собівартості, оскільки компанії не можуть впливати на ринкові ціни, але можуть регулювати власні витрати. У сучасних умовах господарювання новітні методи управління витратами є більш доцільними, хоча вони орієнтовані на загальні витрати протягом усього життєвого циклу товару. У статті розглядаються сучасні методи управління витрат та їх застосування у практичній діяльності підприємств.

Результати показують, що сучасні методи управління дозволяють пов'язати витрати, управління ними, з обраною стратегією компанії. Також важливо

зазначити, що результати досліджень доводять, що сучасні методи управління витратами варто застосовувати разом із традиційними методами обліку витрат. Адже саме традиційні методи обліку витрат дають вичерпну інформацію щодо собівартості в короткостроковій перспективі, тоді як сучасні методи орієнтовані на більш тривалий період (наприклад, на весь життєвий цикл товару).

Ключові слова: управління витратами, методи управління витратами, облік витрат, калькулювання собівартості, оперативне управління витратами, стратегічне управління витратами.

Skrypnik Svitlana Valentynivna Doctor of Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Kherson State Agrarian and Economic University, Stritenskaya St., 23, Kherson, 73006, tel.: (0552) 41-62-16, e-mail: skrypnik-s@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-3004-6117>

Tytok Viktoriya Viktorivna PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Construction Economics, Kyiv National University of Construction and Architecture, Prospect Povitroflotsky 31, Kiev, 03037, tel.: (044) 241-55-80, e-mail: tytok.vv@knuba.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-9527-3006>

Korolenko Olha Borysivna PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics and Business Administration, Kryvyi Rih National University, Vitaliy Matusevych St., 11, Kryvyi Rih, 50027, tel.: (056) 409-06-06, e-mail: korolenko.ob@knu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-0771-4298>

MODERN METHODS OF COST MANAGEMENT IN THE ENTERPRISE

Abstract. Significant changes in the business environment in the late 20th and early 21st century necessitated the development and application of modern cost management methods, the main purpose of which is to provide management with the necessary information on the effectiveness of certain products, projects, activities, consumers, responsibility centers and more. Traditional cost accounting methods have been developed under the influence of scientific and technological progress and production automation in the mid-20th century. Their main feature is the focus on production costs and ways of indirect distribution of production costs for products or services. However, the further development of technology, changes in consumer preferences, global competition significantly affect the activities of modern manufacturing companies that have constant problems of survival in the world market. Traditional methods of cost accounting do not take into account the current business conditions, as they must primarily be predictive in nature, to indicate potential areas of activity of companies where cost savings are possible. Thus, modern cost management methods are focused on cost rationalization and cost reduction, as companies cannot influence market prices, but can regulate their own costs. In today's business environment, the latest cost management methods are more appropriate, although they focus on total costs throughout the life cycle of the product. The article considers

modern methods of cost management and their application in the practice of enterprises.

The results show that modern management methods allow you to link costs, their management, with the chosen strategy of the company. It is also important to note that research shows that modern cost management methods should be used in conjunction with traditional cost accounting methods. After all, it is the traditional methods of cost accounting provide comprehensive information on the cost in the short term, while modern methods are focused on a longer period (for example, the entire life cycle of the product).

Keywords: cost management, cost management methods, cost accounting, costing cost, operational cost management, strategic cost management.

Постановка проблеми. Традиційні підходи до управління витратами забезпечували інформацією, яка придатна для менеджерів статичного середовища, у якому на ринках переважали продавці. Однак глобальна конкуренція, економічна нестабільність та поступовий розвиток технологій виробництва не лише змінювали структуру витрат на користь непрямих витрат (при цьому прямі витрати зменшувались, особливо стосовно робочої сили), але також стимулював керівників підприємств, фахівців з бухгалтерського обліку та науковців шукати й застосовувати нові концепції до управління витратами, придатні для сучасних бізнес-стратегій, орієнтованих на клієнтів.

Врешті-решт це породило нові підходи до витрат, що – з огляду на їх переваги та недоліки – спричинило певну плутанину у менеджерів та бухгалтерів та навіть підштовхнуло багатьох з них дотримуватися традиційних, відомих підходів, незважаючи на їх недоліки та непридатність до сучасного динамічного середовища. Отже, надзвичайно необхідним є виявити сучасні підходи до управління витратами, щоб визначити найкращі із доступних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розв'язання ключових питань управління витратами досліджується в працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, Ю.А. Персій та В.І. Чиж у [1] запропонували визначення: метод управління витратами на підприємстві – це сукупність специфічних прийомів цілеспрямованого впливу відповідних суб'єктів (керівництво, співробітники підприємства) на витрати, пов'язані з виробництвом, обігом та збутом продукції, для підвищення ефективності їх функціонування (отримання прибутку). В. Яцкевич [2] проаналізував суть і роль методів управління витратами на прикладі підприємств галузі зв'язку. З.В. Григорова, А.В. Кваско, вивчаючи сучасні методи управління витратами підприємств, дійшли висновку про те, що переважно застосовуються методи управління витратами, що не враховують впливу факторів зовнішнього середовища [3]. Також ними відзначена наявність численних методів і концепцій управління витратами, проте відсутня їх чітка класифікація, що ускладнює прийняття відповідних управлінських рішень. А.В. Піскун у [4] встановив, що для вибору конкретного методу управління витратами необхідно використовувати індивідуальний підхід, а також формувати власні комбіновані методи управління.

Сучасні методи управління витратами мають враховувати фактори як внутрішнього так й зовнішнього середовища, враховувати особливості виробництва, тому є не лише інструментами стратегічного управління, а й важливим елементом механізму поточного розвитку підприємства [5]. Базову модель вибору оптимального методу управління витратами представлено у роботі І.В. Пустова [6]. Н.С. Артамонова, Н.М. Доба [7] аналізували сучасні підходи щодо управління витратами суб'єктів господарювання задля забезпечення прибуткової діяльності та запропонували модель управління витратами на підприємстві, що базується на послідовних діях щодо оптимізації витрат в системі контролю за цінами, товарним асортиментом, рівнем структурних змін

Наразі в економічній літературі виокремлюють велику кількість різноманітних методів, підходів, тому доцільним є, на погляд Ю.О. Персія [8], вирішення проблем відбору та узгодження методів управління витратами на підприємстві. Детально методи управління витратами досліджували: О.Ю. Литовченко [9] (порівняльна характеристика методів управління витратами), У.В. Лаврик, К.Ю. Бондик [10] (характерні риси, переваги і свої недоліки. А.Л. Голубовський [11] пов'язав вибір методів управління витратами залежно від підходу до створення системи економічної безпеки підприємства. Проте, що сучасні методи управління витратами на великих вітчизняних промислових підприємствах ґрунтуються на концепціях та методологіях інформаційних систем відзначено у праці І.В. Бурачека та В.А. Іщука [12].

Вивчення наукових джерел щодо управління витратами дозволило дійти висновку, що багато дослідників не виокремлюють поняття «методи обліку», які використовуються для визначення собівартості продукції (робіт і послуг) та «методи управління», що необхідні для зменшення витрат [13] і які варто розмежовувати. Вивчивши та проаналізувавши літературу, на нашу думку до методів обліку необхідно також віднести «директ-костинг», «стандарт-костинг» та «absorption-костинг». Це пов'язано із недосконалістю термінології понять «витрати», «управління витратами» та «методи управління витратами». Отже, широкий спектр питань, пов'язаних з методичними підходами до управління витратами на підприємствах, ще не отримав достатньо повного та системного вирішення та потребує подальших досліджень.

Мета статті – виявлення, систематизація сучасних методичних засад управління витратами, які використовуються у виробництві і обслуговуванні за останнє десятиліття.

Виклад основного матеріалу. Традиційні підходи до витрат та їх філософія зародилися в першій половині 20-го століття як основа для розподілу непрямих витрат. Ці підходи зводились до набору основ, що складала загальну систему розподілу. Звичайно, вони відрізнялися між собою з точки зору процедурних процесів розподілу, що виникають внаслідок відмінностей у філософії підходу, виробничому середовищі та культурі адміністрування в країнах, де ці підходи розвивались. Наразі існує велика кількість як традиційних методів, так і сучасних, які спрямовані на оптимізацію витрат. Якщо говорити про традиційні методи, то вони в основному базуються на порівнянні із певними

визначеними стандартами, пошуку певних відхилень та їх скорочення у майбутньому.

Наразі поділ методів управління витратами доволі умовний, а загальноприйнята їх класифікація відсутня (табл.1).

Таблиця 1

Систематизація методів управління витратами

Автор, джерело	Класифікація методів
Н. Радіонова, М. Скрипник, Т. Воронкова [14]	Традиційні (вітчизняна та зарубіжна практика) та ринкові методи
А. Abdulwahab Al-H., Е. М. Al-Matari [15]	Традиційні та сучасні (до яких належить ABC (метод обліку витрат за функціями), TDABC (модель розрахунку собівартості за видами діяльності, орієнтована на час) та RCA (аналізування першопричини))
Н. Perčević М. Hladika [16]	Сучасні методи управління витратами: цільове калькулювання собівартості (TC -Target costing) та калькуляцію життєвого циклу (LCC)
З.В. Григорова, А.В. Кваско [3]	Групування основних методів за етапами управління (зокрема аналіз витрат, їх планування, облік витрат, калькулювання собівартості та контроль витрат)
А.В. Піскун [17]	Всі методи управління витратами діляться на такі дві групи: стратегічні та оперативні
С. І. Дробязко [18]	Залежно від характеру впливу факторів на витрати методи управління витратами на машинобудівних підприємствах об'єднати у дві групи: методи технологічного впливу на витрати; методи економіко-інформаційного впливу
О. В. Латишева, Є. О. Підгора [19]	Методики управління витратами підприємства можна розділити на дві групи за країнами виникнення і застосування: вітчизняні та методи країн ближнього зарубіжжя; методи далекого зарубіжжя
Ю.А Персій., В.І. Чиж [1]	Залежно від: <i>сфери застосування:</i> - для будь-яких підприємств (стандарт-кост, директ-костинг, кайзен-костинг); - для певних підприємств, які перебувають у специфічній фінансово-господарській ситуації (кост-кілінг, бенчмаркінг витрат, LCC-аналіз). <i>інформації, що використовується:</i> - стандартна інформація (стандарт-кост, директ-костинг, абзорпшін-костинг); - додаткова інформація (бенчмаркінг витрат, LCC-аналіз, метод ТОС); <i>обліку внеску підрозділів і персоналу:</i> - без урахування такого внеску (метод VCC, CVP-аналіз, ABC-аналіз); - з урахуванням такого внеску (канбан, just-in-time (точно в строк), метод EVA).

Отже, в економічній літературі з питань управління витратами відсутні загальноприйняті підходи до класифікації методів управління витратами.

Аналіз наукових джерел показує, що, на думку більшості науковців, управління витратами – це процес, який є постійним комплексним впливом різних факторів на витрати підприємства з метою забезпечення їх оптимального рівня, структури та динаміки. На нашу думку, доцільно представляти процес управління витратами як систему, оскільки цей процес повинен реалізовуватися за інтегрованим підходом і має бути пов'язаний з усіма сферами. Тому механізм управління витратами у комерційних підприємствах побудовано на базисі ієрархії управління й включає поточне та стратегічне управління витратами. Так, якщо оперативне управління витратами передбачає облік витрат, аналіз їх відхилень від плану та розробку заходів попередження відхилень, то стратегічне акцентує увагу на формуванні конкурентних переваг, раціональному використанні ресурсів, оцінці структури витрат та виявлення резервів їх зменшення тощо. Враховуючи той факт, що результатом стратегічного управління є стратегічна позиція, яка забезпечить майбутню життєздатність компанії в умовах, що змінюються, а оперативне управління спрямоване на використання існуючої стратегічної позиції фірми з метою досягнення цілей, пропонуємо класифікувати методи управління витратами на методи стратегічного управління та методи оперативного управління (табл.2).

Між методами обліку витрат і калькулювання та методами управління є суттєві відмінності. Так, з табл. 2 можна побачити, що в методах обліку витрат і калькулювання вся увага зосереджена на головному процесі створення цінності – виробництві, проте, сучасні методи управління витратами враховують увесь ланцюжок, і включають до виробничі та післявиробничі витрати, пов'язані з продуктами або послугами. У практиці господарювання успішним є об'єднання цих методів, адже стратегічне управління передбачає прийняття рішень на вищих ланках управління, тоді як традиційний підхід спрямований на детальний контроль витрат під час виробничої стадії, а ще потрібно вирішувати питання оперативного реагування у сфері здійснення витрат.

Таблиця 2

**Відмінності методів обліку витрат і калькулювання
та методів управління витратами**

Характеристики	Методи обліку витрат і калькулювання	Методи управління витратами
Визначення	Методи обліку витрат - сукупність прийомів організації документування та відображення виробничих витрат, які дозволяють визначити фактичну собівартість продукції (робіт, послуг) та отримати необхідну інформацію для контролю за процесом формування собівартості Методи калькулювання – способи розподілу витрат підприємства за встановленими статтями калькуляції для визначення собівартості певних видів або груп продукції	система правил і практик заздалегідь визначених процесів цілеспрямованого формування витрат щодо їх видів, місць виникнення, носіїв за умовою постійного контролю рівня витрат та стимулювання їх зниження

<p>Види</p>	<ul style="list-style-type: none"> - нормативний (у масовому та багатосерійному виробництвах); - позамовний (при виготовленні експериментальних виробів і на ремонтних роботах; у дрібносерійному та одиничному виробництвах); - попередільний (у виробництві однорідної за вихідним матеріалом і характером обробки продукції (лиття, прокат, поковки тощо)); - попроцесний (у виробництві одноманітної продукції або такої, що має безперервний виробничий цикл, де доцільно обліковувати витрати, співвіднесені з продукцією, виробленою за певний період часу); - «директ-костинг», «стандарт-костинг» та «absorption-костинг» <i>може застосовуватися не один, а декілька методів обліку</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - методи оперативного управління витратами (контроль та зниження витрат); - методи стратегічного управління витратами (одночасне покращення стратегічного стану компанії й зниження витрат) <p style="text-align: center;"><i>методи застосовуються залежно від рівня управління</i></p>
<p>Фактори вибору методу</p>	<ul style="list-style-type: none"> - організаційна структура управління виробництвом; - тип виробництва (масове, багатосерійне, дрібносерійне або одиничне (індивідуальне)), його складність; - характер технологічного процесу; - номенклатура продукції, що випускається, її складність; - тривалість виробничого циклу; - наявність незавершеного виробництва 	<ul style="list-style-type: none"> - стратегічна мета підприємства; - цілі управління затратами; - стадія життєвого циклу продукції; - особливості ланцюга створення вартості та цінності

Джерело: складено автором на основі [20-22].

Методи оперативного управління (директ-костинг, стандарт-костинг, абзорпшин-костинг, ABC, кайзен-костинг, CVP, Activity-Based Management, функціонально-вартісний аналіз, метод «центрів відповідальності», витрати на життєвий цикл LCC, EVA, «канбан», Six Sigma, бережливе виробництво тощо) широко описані в економічній літературі, тому детальніше розглянемо методи стратегічного управління витратами, до яких відносять:

SWOT-аналіз (SWOT-analysis) – може застосовуватися для внутрішнього аналізу сильних сторін та слабких сторін методів калькуляції і відповідно оцінити можливості та загрози, що виникають через обраний метод калькулювання витрат компанії;

стратегічне позиціонування (Strategic positioning analysis) – процеси управління витратами залежать від стратегічного вибору створення конкурентних переваг. Згідно М. Портера підприємство може домогтися успіху або підтримуючи низькі витрати, або пропонуючи споживачеві різноманітну продукцію, що перевершує за якістю конкурентів;

аналіз ланцюга цінностей (Value Chain Analysis, Value chain framework) – фокусується на аналізі внутрішньої діяльності бізнесу, яку описує модель Портера, намагаючись зрозуміти витрати, визначити види діяльності, які додають найбільшу цінність, та відрізняються від конкурентів;

бенчмаркінг витрат (Benchmarking) – розрахунок собівартості і прибутку на основі порівняння з підприємствами-конкурентами (підприємствами-еталонами), передбачає вимірювання, уточнення та аналіз вартості проданих товарів у порівнянні з аналогами на ринку. Бенчмаркінг витрат визначає конкурентоспроможність ціноутворення в галузевому плані, виділяючи найкращі в класі ціноутворення і згодом виокремлюючи сфери для поліпшення конкурентності цін;

аналіз витратоутворюючих факторів (Cost-drivers analysis) – витратоутворюючі фактори поділяються на структурні та функціональні і мають досить високий рівень схожості;

збалансована система показників (Balanced Scorecard, BSC) – управління витратами для комунікацій та оцінки досягнення стратегії компанії, використовується з методом ABC для збору та класифікації інформації про діяльність та витрати. Додатковий стратегічний фокус BSC необхідний для вирішення питань в управлінні витратами та оцінку їх значення, яка пов'язує витрати з досягненням стратегії;

якщо витрати переважно залежать лише від внутрішнього ланцюжка створення вартості, то застосовуються методи тотального управління якістю для постійного підвищення рівня задоволеності споживачів при постійно нижчих реальних витратах (Target Costing – на основі бажаної величини прибутку встановлюється цільова собівартість, яка в подальшому забезпечується зусиллями всіх служб підприємства, здійснюється на етапі проектування нових виробів або модернізації застарілих), Theory of Constraints (TOC) – метод, орієнтований на оптимізацію використання ресурсного потенціалу підприємства, виявляє обмеження, які перешкоджають досягненню головної мети, Activity Based Costing – діяльність підприємства розглядається у вигляді процесів або робочих операцій, при цьому сума витрат визначається на підставі витрат на здійснення сукупності відповідних процесів або операцій, Just-in-Time – формування собівартості з урахуванням відхилення від нормативів, в тому числі тимчасових).

Як до методів оперативного управління, так й до методів стратегічного управління також відносять Cost-killing (кост-кілінг), який поділяється на внутрішній і зовнішній методи зниження витрат. Метод спрямований на максимальне зниження витрат в найкоротші терміни без шкоди для діяльності підприємства і погіршення перспектив його розвитку. Використовується в антикризовому менеджменті та управлінні конкурентоспроможністю. Реалізація даного методу вимагає наявності повної та достовірної інформації про стан витрат на підприємстві, прагнення керівництва до зниження витрат, певним чином побудованої система мотивації персоналу. Базується на аналізі та

перегляді контрактів з постачальниками, замовниками, оцінці комунікацій, ІТ, поліграфії, автоматизації діловодства, матеріальних цінностей, раціоналізує статтю зовнішніх витрат, створює відповідні рішення.

Найбільш поширеною сучасною методикою калькуляції витрат на підприємствах є АВС метод. Водночас новітні методи, які використовуються на практиці, залежать від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів, таких як культура, технологічний прогрес, розмір підприємства, його фінансовий стан, рівень підготовки працівників, місце на ринку, стадія життєвого циклу продуктів тощо.

Висновки. Суттєві зміни в діловому та глобальному економічному середовищі дають змогу розробляти та застосовувати сучасні методи управління витратами, основною метою яких є формування інформації щодо ефективності певних продуктів, проєктів, видів діяльності, споживачів, центрів відповідальності тощо. Традиційні методи управління витратами зазнають критики через відсутність можливості надавати відповідну інформацію в бізнес-середовищі, яке характеризується передовими технологіями, жорсткою конкуренцією, глобалізацією, задоволеністю споживачів та меншим попитом на робочу силу. Проте, не дивлячись на недоліки, традиційні методи управління витратами все ще практикуються в компаніях, а іноді поєднуються з сучасними методами.

Одним з основних аспектів, на які покладається компанія для власної довгострокової стійкості, є управління витратами, а стратегічні акценти управління призвели до нового підходу, відомого як стратегічне управління витратами, що має вирішальне значення в сучасному бізнес-середовищі та створенні новітніх методів управління витратами. Саме новітні методи передбачають низку прийомів, корисних для підвищення ефективності та довгострокової конкурентоспроможності компанії. Внаслідок застосування методів стратегічного управління витратами керівництво має можливість не лише знизити чи оптимізувати витрати, але й здійснити трансформаційні зміни у ланцюжку створення вартості.

Подальші дослідження у напрямку методичного забезпечення управління витратами стосуються визначення необхідності поєднання методів оперативного та стратегічного управління витратами, наприклад збалансованої системи планування, прогнозування та контролю усього ланцюжка бізнес-процесів, де важлива оцінка не лише виробничих та фінансових активів, а й нематеріальних активів (бренд, лояльність споживачів, число постійних клієнтів) і конкурентних переваг («ноу-хау», інноваційні технології управління тощо) задля підвищення ефективності підприємства і досягнення бажаних результатів у різних напрямках.

Література:

1. Персий Ю.А. Методы управления затратами на предприятии: сущность, характеристика, классификация / Ю.А. Персий, В.І. Чиж // Економіка і суспільство. - 2017. – Вип. № 10. - С.330-337

2. Яцкевич І. В. Методи управління витратами на підприємствах галузі зв'язку / І. В.Яцкевич // Вісник Хмельницького національного університету. - 2009. - № 1. - С.60-62

3. Григорова З. В. Сучасні методи управління витратами підприємств / З. В. Григорова, А.В. Кваско // Науковий погляд: економіка та управління. - 2021. - № 2 (72). DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2021-72-3>
4. Піскун А.В. Теоретичний аспект управління витратами підприємства / А.В. Піскун // Науковий погляд: економіка та управління. - 2020. - №4 (70). DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-70-9>
5. Ростовська Г. В. Огляд методів управління витратами / Г.В. Ростовська // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. - 2011. - № 3 (24). - С.222-228
6. Пустова І. В. Методи управління витратами в сучасних умовах: ефективність застосування, переваги та недоліки / І.В. Пустова // Інвестиції: практика та досвід. - 2013. - № 11. - С.39-42
7. Артамонова Н.С. Впровадження сучасних методів управління витратами задля забезпечення конкурентних переваг / Н.С.Артамонова, Н.М. Доба // Економіка: реалії часу. - 2013. - 3(8). - С.16-22
8. Персій Ю.О. Позитивні та негативні характеристики методів управління затратами під час їх узгодження / Ю.О. Прсій // Проблеми системного підходу в економіці. - 2017. – Вип. № 6(62) - С. 158-163. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2017_6%281%29__29
9. Литовченко О.Ю. Управління витратами на підприємстві: теоретичний аспект / О.Ю. Литовченко // Інфраструктура ринку. - 2019. – Вип. 31. - С.301-309
10. Лаврик У.В. Сучасні підходи до управління витратами промислових підприємств / У.В. Лаврик, К.Ю. Бондик // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2013. - Вип. 24. - С.360-369
11. Голубовський Л. Аналіз сучасних методів управління витратами / Л. Голубовський // Галицький економічний вісник. - 2010. - № 1(26). - С. 187-192
12. Бурачек І.В. Еволюція концепцій управління витратами підприємства / І.В. Бурачек, В.А. Іщук // Економіка і суспільство. - 2017. – Вип. № 13. - С.388-393
13. Сльозко Т. Методи обліку витрат чи методи управління витратами: проблеми дифініцій / Т. Сльозко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2013. - № 4. - С. 16-21. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2013_4_4
14. Radionova N. Dual nature of industrial enterprise cost management system / Radionova N., Skrypnyk M., Voronkova T. // Baltic Journal of Economic Studies. - 2019. - Vol. 5, №. 2. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-2-184-190>
15. Abdulwahab A. Al-H. A critical study of cost approaches in the accounting thought: conceptual study / Abdulwahab A. Al-H., Al-Matari E. M. // International Review of Management and Marketing. - 2017.- №7(3). - pp.105-112.
16. Perčević H., Hladika M. Movement from traditional to modern cost accounting methods in manufacturing companies (*) / Perčević H., Hladika M. // Accounting & Financial History Research Journal. - 2016. - Issue 10. - pp.155-180 Retrived from: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/319863>
17. Піскун А.В. Теоретичний аспект управління витратами підприємства / А.В. Піскун // Науковий погляд: економіка та управління. - 2020. - №4 (70). DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-70-9>
18. Дробязко С. І. Основні характерні риси сучасних методів управління витратами / С. І. Дробязко // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. - 2012. - № 1(2). - С. 107–114. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmef_2012_1%282%29__18
19. Латишева О. В. Витрати підприємств: суть, сучасні підходи до їх оцінки та управління / О. В. Латишева, Є. О. Підгора // Вісник економічної науки України. - 2018. - №2. - С. 113–120
20. Кулинич М. Вибір методу обліку витрат і системи калькулювання та їх вплив на результат діяльності / М. Кулинич // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. - 2016. - №3. - С.127-133

21. Матвієнко Р.О. Управління вартістю у сучасному бізнес-середовищі / Р.О. Матвієнко // *Modern Economics*. - 2019. - №16. - С.81-85

22. Крамської Д.Ю. Дослідження сучасних методів управління витратами та їх застосування на етапах життєвого циклу продукції / Д.Ю.К рамської, В.Д. Вашкіс, О.А. Матяж // *Вісник НТУ «ХП»*. - 2015. - № 26 (1135). - С. 29-33. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpitp_2015_26_8

References:

1. Persij, Ju.A., Chizh, V.I. (2017). *Metody upravlenija zatratami na predprijatii: sushhnost', harakteristika, klassifikacija* [Cost management methods in the enterprise: essence, characteristics, classification.] *Economy and suspension*. № 10. 330-337 [in Russian]

2. Yatskevych, I.V. (2009). *Metody upravlinnia vytratamy na pidpriemstvakh haluzi zviazku* [Cost management methods in communications companies.] *Bulletin of Khmelnytsky National University*. 1. 60-62 [in Ukrainian].

3. Hryhorova, Z.V., Kvasko, A.V. (2021). *Suchasni metody upravlinnia vytratamy pidpriemstv* [Modern methods of enterprise cost management] *Scientific view: economics and management*. 2. (72) DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2021-72-3> [in Ukrainian].

4. Piskun, A.V. (2020). *Teoretychnyi aspekt upravlinnia vytratamy pidpriemstva*. [Theoretical aspect of enterprise cost management] *Scientific view: economics and management*. 4 (70). DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-70-9> [in Ukrainian].

5. Rostovska, H.V. (2011). *Ohliad metodiv upravlinnia vytratamy* [Review of cost management methods]. *Bulletin of the Donbass State Engineering Academy*. 3 (24). 222-228 [in Ukrainian].

6. Pustova, I.V. (2013). *Metody upravlinnia vytratamy v suchasnykh umovakh: efektyvnist zastosuvannya, perevahy ta nedoliky* [Cost management methods in modern conditions: application efficiency, advantages and disadvantages]. *Investments: practice and experience*. 11. 39-42 [in Ukrainian].

7. Artamonova, N.S., Doba, N.M. (2013). *Vprovadzhennia suchasnykh metodiv upravlinnia vytratamy zadlia zabezpechennia konkurentnykh perevah* [Introduction of modern methods of cost management to ensure competitive advantage]. *Economy: the realities of time*. 3(8). 16-22 [in Ukrainian].

8. Persii, Yu.O. (2017). *Pozytyvni ta nehatyvni kharakterystyky metodiv upravlinnia zatratamy pid chas yikh uzgodzhennia* [Positive and negative characteristics of cost management methods during their coordination]. *Problems of system approach in economy*. № 6(62). 158-163. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2017_6%281%29__29 [in Ukrainian].

9. Lytovchenko, O.Iu. (2019). *Upravlinnia vytratamy na pidpriemstvi: teoretychnyi aspekt*. [Enterprise cost management: a theoretical aspect]. *Market infrastructure*. 31. 301-309 [in Ukrainian].

10. Lavryk, U.V., Bondyk, K.Iu. (2013). *Suchasni pidkhody do upravlinnia vytratamy promyslovykh pidpriemstv* [Modern approaches to cost management of industrial enterprises]. *Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*. 24. 360-369 [in Ukrainian].

11. Holubovskiy, L. (2010). *Analiz suchasnykh metodiv upravlinnia vytratamy* [Analysis of modern methods of cost management]. *Galician Economic Bulletin*. 1(26). 187-192 [in Ukrainian].

12. Burachek, I.V., Ishchuk, V.A. (2017). *Evoliutsiia kontseptsii upravlinnia vytratamy pidpriemstva* [Evolution of enterprise cost management concepts]. *Economy and society*. 13. 388-393 [in Ukrainian].

13. Slozko, T. (2013). *Metody obliku vytrat chy metody upravlinnia vytratamy: problemy dyfinitsii* [Cost accounting methods or cost management methods: problems of definitions]. *Accounting and auditing*. 4. 16-21. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2013_4_4 [in Ukrainian].

14. Radionova, N., Skrypnyk, M., Voronkova, T. (2019). *Dual nature of industrial enterprise cost management system*. *Baltic Journal of Economic Studies*. 5 (2). DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-2-184-190> [in English].

15. Abdulwahab, A. Al-H., Al-Matari, E. M. (2017). A critical study of cost approaches in the accounting thought: conceptual study. *International Review of Management and Marketing*. 7(3). 105-112 [in English].
16. Perčević, H., Hladika, M. (2016). Movement from traditional to modern cost accounting methods in manufacturing companies (*). *Accounting & Financial History Research Journal*. Jan2016. 10. 155-180 Retrived from: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/319863> [in English].
17. Piskun, A.V. (2020). Teoretychnyi aspekt upravlinnia vytratamy pidprijemstva [Theoretical aspect of enterprise cost management]. *Scientific view: economics and management*. 4 (70). DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-70-9> [in English].
18. Drobiazko, S. I. (2012). Osnovni kharakterni rysy suchasnykh metodiv upravlinnia vytratamy. [The main features of modern methods of cost management]. *Bulletin of the International Nobel Economic Forum*. 1(2). 107–114. Retrived from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmef_2012_1%282%29__18 [in Ukrainian].
19. Latshevam, O. V., Pidhoram, Ye. O. (2018). Vytraty pidprijemstv: sut, suchasni pidkhody do yikh otsinky ta upravlinnia [Enterprise costs: essence, modern approaches to their evaluation and management]. *Bulletin of Economic Science of Ukraine*. 2. 113–120 [in Ukrainian].
20. Kulynych, M. (2016). Vybir metodu obliku vytrat i systemy kalkuliuvannia ta yikh vplyv na rezultat diialnosti [The choice of cost accounting method and calculation system and their impact on performance]. *Economic Journal of the Lesia Ukrainka East European National University*. 3. 127-133 [in Ukrainian].
21. Matviienko, R.O. (2019). Upravlinnia vartistiu u suchasnomu biznes-seredovyshchi [Cost management in today's business environment]. *Modern Economics*. 16. 81-85 [in Ukrainian].
22. Kramskoi, D.Iu., Vashkis, V.D., Matiazh, O.A. (2015). Doslidzhennia suchasnykh metodiv upravlinnia vytratamy ta yikh zastosuvannia na etapakh zhyttievoho tsykladu produktsii [Research of modern methods of cost management and their application at the stages of the product life cycle]. *Bulletin of NTU "KhPI"*. 26 (1135). 29-33. Retrived from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpitp_2015_26_8 [in Ukrainian].